

O REFORMI ŠOLE

Večletna javna razprava o našem šolstvu in njeni reformi je končana in sprejet je splošni zakon o šolstvu. Čeprav je razprava razgibala precejšen del državljanov, vendar se je pri nas v splošnem osredotočila le ob vprašanju: ali nižja gimnazija, ali osnovna šola. Razumljivo je to ozko osredotočenje, ker je prav doba teh dveh obveznih šol zajemala vse naše otroke od 7. do 15. starostnega leta, medtem ko so vse ostale šolske ustanove, tako predšolske kot višje, neobvezne in zajemajo sorazmerno le del naše mladine.

Ako razčlenjujemo nagibe za to razpravljanje okoli nižje gimnazije in osnovne šole, kar je značilno predvsem za Slovenijo in manj za ostale pokrajine, moramo na prvo mesto postaviti miselnost, podedovano iz naše preteklosti, v kateri smo imeli urejeno šolstvo po dveh tirih. Takratna družbena razredna razdelitev je narekovala v šolstvu dvojni tir, ki se je kazal že v obvezni osnovni šoli. Že te šole so bile urejene na poseben način za šoloobvezne otroke, ki so bili določeni za poznejšo akademsko izobrazbo in uradniške službe. Na drugačen način pa so bile urejene te šole za množico otrok delovnih ljudi v vaseh in tudi v mestu, ki naj stopijo po končani šoli na delovna mesta ročnih delavcev.

Prve šole so bile že v osnovnih štirih razredih pripravljavnica za gimnazije, kamor so odhajali ti otroci, v gimnaziji pa so se predvsem pripravljali za študij na visoki šoli in so tako izobraženi dijaki odhajali v poklice, ki so bili predvsem uradniški. Ker so bile gimnazije le v večjih mestih, so prihajali na te zavode predvsem otroci osnovnih šol v teh mestih. Iz ostalih osnovnih šol so prehajali na gimnazijo le otroci premožnih staršev. Zato je bila v tej dobi razlika še med mestnimi in podeželskimi osnovnimi šolami. Na ta način je bila otrokom manjših mest in podeželja praktično zaprta pot do take izobrazbe. Svojo osemletno šolsko obveznost so v veliki večini nadaljevali in končali na nižje stopnji v 4. razredu ali v tako imenovanih ponavljalnih šolah ali ponekod v višjih razredih osnovnih, pozneje v meščanskih šolah. Iz teh šol pa so v glavnem prehajali v nižje strokovne šole in v obrt, kmečka mladina pa je ostajala doma kot kmetijska delovna sila, ali prehajala kot nekvalificirana delovna sila v novo nastale industrijske obrate svoje bližnje okolice. Le nekaterim absolventom meščanskih šol se je posrečilo doseči kako boljše delovno mesto. Meščanske šole, še bolj pa nižje strokovne šole in zlasti vajeniške šole so bile šole na podrejenem mestu in je bil prehod na šole druge stopnje le izreden. Poleg tega pa so bile tudi te šole redko posejane ter zaradi gospodarskih in socialnih razmer mnogim otrokom malodane zaprte.

Globoke spremembe v družbenih odnosih po končani ljudski revoluciji v naši domovini in vsestranski razvoj gospodarske graditve kot posledice naglega tehničnega napredka so nujno zahtevale odpravo različnega gledanja na splošno izobrazbo in družbeno vzgojo naše mladine. Predvsem je bilo treba takoj odpraviti dvotirnost naše šole, ki je že v zgodnji mladosti ločila ročnega in umskega delavca. Današnji socialistični družbeni red mora dati vsem mladim ljudem, ne glede na poznejšo potrebno raznovrstnost življenjskih poklicev, skupno podlago splošne izobrazbe in družbene vzgoje. Industrijski razvoj zahteva vedno več in več proizvajalcev, ki naj imajo višjo splošno izobrazbo in ustrežajo stopnjo strokovne izobrazbe. Zato je pri razpravi o reformi šole bila poudarjena potreba globokih sprememb zlasti v strokovnem šolstvu. To je bilo močno zanemarjeno, ker so bile šole namenjene predvsem samo za strokovno izobrazbo delavca ob stroju. Strokovnih šol je bilo zelo malo, po notranji vsebini pa nikakor ne bi ustrezale današnji dobi, saj je vprašanje strokovnih šol

Osnovna šola v Skofji Loki

osnovnih šol. Po večjih mestih so bile te nižje gimnazije združene v višjo gimnazijo v skupnem zavodu, vendar naj bi bile tudi te del obvezne šole. Namesto da bi prešli na enotni sistem, nismo v tej novi organizaciji šolstva zatrli pojmovanja dvotirnosti, zraslega iz prejšnjega dvotirno usmerjenega šolanja, ampak je nasprotno prav ime gimnazija to dvotirnost znova poživilo in okrepilo. Tudi osemletne šole, ki so ponekod nastale v zadnjih letih po zunanji spojitvi štirih razredov osnovne šole in štirih razredov gimnazije, niso odpravile dvotirnosti in je celo na takem zavodu obstajal prepad med četrtnim in petim razredom, prepad, ki je bil značilen v preteklem šolskem sistemu. Višji razredi take osemletne šole so v svojem temelju in bistvu ohranili vse značilnosti nižje gimnazije glede organizacije in nadrobnega izvajanja učnega procesa. Čeprav so bili učni načrti nekajkrat spremenjeni in dopolnjeni, je ostal duh gimnazije nespremenjen. Vse delo je bilo usmerjeno še vedno navzgor in je bila osnovna šola samo priprava za gimnazijo, gimnazija pa priprava za visoko šolo. Majhna skrb je bila posvečena tistim šoloobveznim otrokom, ki odhajajo v razne strokovne šole, še manj pa onim, ki so z obvezno šolo končali svojo šolsko izobrazbo. S to svojo ozko »gimnazijsko« usmerjenostjo obvezna šola ni mogla opravljati svoje nove družbene vloge in ni mogla biti vzgojna in izobraževalna ustanova vseh plasti delovnih ljudi v mestu in na vasi. Nujno se je že na prvi stopnji izrodila v izbirno šolo. Že osnovnošolski učitelj je uravnaval in usmerjal svoje delo pod močnim moralnim pritiskom gimnazije ter osvajal vrednotenje in kriterije zgornje stopnje znanja že na spodnji stopnji. Zato so bili učni načrti prenatrpani s snovno navlakom, ki je dušila sproščeno vzgojno in izobraževalno delo, ustvarjala težko vzdušje guljenja in pasivnega sprejemanja snovi, ki je mnogokrat učenec ni razumel. Vse to je izviralo iz mnenja, da bo tak način dela usposobil učenca za delo na višji stopnji, kjer se je podajala snov šablonsko hladno in neživljenjsko. Prav nič ni bila upoštevana otrokova zmogljivost in njegove duševne sposobnosti. Vedno bolj je prevladovalo enostransko mnenje in sodba o učencih, da nimajo smisla za učenje, da niso nadarjeni za šolo, predvsem pa niso sposobni za gimnazijski pouk. Iz te miselnosti je zrastle tudi zahteva, da naj se učenci, ki niso sposobni za pouk v gimnaziji, vrnejo nazaj na osnovne šole in bodo s tem omogočili gimnazijam normalno delo.

Tudi v Skofji Loki je bila izvedena ta operacija, vendar je mišljenje o sposobnosti učencev za gimnazijski pouk ostalo nespremenjeno, čeprav so bili razredi prečiščeni. Edini uspeh je bil, da so učenci na teh osemletnih šolah dokončali svojo šolsko obveznost v tistih razredih, iz katerih so lahko prešli na delovna mesta v naši proizvodnji. V bistvu pa je bila ta sprememba gola uradna vrnitev na drugi tir v našem šolstvu in se je uveljavila izbira učencev kot v nekdanjih časih. Težko stanje, ki so ga izkazovale šolske statistike, je ostalo nespremenjeno.

Navajam podatke za vso Slovenijo, ki jih je objavila komisija za šolsko reformo v letu 1956 in ki nam kažejo žalostno sliko tega stanja: V šolskem letu 1950/51 se je vpisalo v 5. razred osemletne šole ali 1. razred gimnazije 27.167 učencev, v šolskem letu 1951/52 v 6. (2.) razred 15.657, v šolskem letu 1952/53 v 7. (3.) razred 9774, a v šolskem letu 1953/54 je bilo v 8. (4.) razredu le 7045 učencev. Torej je dosegel najvišji razred obvezne šole približno le 25 %, ostalih 75 % pa je nekje obtičalo in prej izstopilo. Del teh učencev je gotovo izhiral tudi na naših nižje organiziranih šolah, ki ne

danes bistvenega pomena za gospodarski in družbeni razvoj v naši domovini.

Spremembe v šolskem sistemu nove Jugoslavije po l. 1945, po katerih naj bi prešli na enotni sistem vzgoje in pouka, so pokazale, da nismo v tej smeri uspeli. — Dotedanje meščanske šole so se preimenovala v nižje triletno gimnazije, a razvitejše osnovne šole na podeželju so bile preimenovala v sedemletke in nato v nižje gimnazije, ki so bile razširjene v štiriletno. Določene so bile za višjo stopnjo obvezne šole, kamor naj prehajajo po možnosti vsi učenci 4. razreda

morejo uspešno končati osemletnega programa, vendar bi podrobne statistike navedle tudi precejšnje število učencev, ki so zastali in shirali na razvitih šolah. Mnogi iz te skupine $\frac{1}{4}$ šoloobveznih otrok niso imeli možnosti, da bi dobivali v svoji šolski dobi izvensolsko pomoč od najetih inštruktorjev in jih je zamorila nižja gimnazija — knjižna šola z zelo zahtevnim programom in z orientacijo proti višji gimnaziji. Bila je še vedno šola, ki naj prebira in izbira med učenci, ki se morajo prilagoditi temu zahtevnemu kurzu, ali pa naj odpadejo. Če številčno podamo sliko te nemogoče zahteve prilagojevanja, vidimo, da je od 32.000 otrok, ki se vsako leto vpišejo v prvi razred osnovne šole, na višji gimnaziji le 1000 maturantov. Za koristi teh 1000 maturantov, ki so pa le manjšina, je bila šolska pot večine 31.000 otrok neposredno ali posredno pod izobrazbenim pritiskom višje gimnazije in je ta večina na tej poti hiralala in izhiralala do $\frac{1}{4}$.

V pridižju stavbe Gorenjske predilnice gostuje osnovna šola na Trati

Te ugotovitve niso navedene zato, da bi kdo dobil vtis o dajanju nekih pedagoških, izobrazbenih in vzgojnih privilegijev tem maturantom. Po izjavah merodajnih činiteljev v javnosti in tisku so bili tudi ti maturanti slabo pripravljeni za akademski študij. Zato jim bo treba posvetiti večjo skrb ter je upravičena zahteva po reformi gimnazije in tudi visoke šole. Enako mora tudi obvezna šola dobiti novo vsebino, da bodo naši šoloobvezni otroci dobili v šoli tisto, kar bodo potrebovali po izstopu, pa naj grejo na akademsko ali na poklicno življenjsko pot v proizvodnji.

Ugotovitev, da so bili učni načrti prenatrpani in so zato hromili uspešno šolsko delo, zahteva korenito spremembo v izbiri, obsegu in razvrstitvi snovi, ki naj jo šola obdela v učnem procesu. Treba je odpraviti dosedanji pojem splošne izobrazbe, ki je imel pri nas ves čas močno zgodovinsko obeležje. Splošna izobrazba, ki so jo dobivali učenci naših šol, ima svoje korenine še v 19. stoletju. Ako prebiramo učne načrte in učne knjige naših šol v preteklosti in sedanjosti, najdemo v njih zgodovinske značilnosti. Razlika med njimi je v bistvu samo ta, da se je snov, ki je nastajala zaradi novih družbenih in prirodnih dogajanj, hitrega napredka tehnike in znanosti, dodajala stari snovi. Ogromne množine te snovi mladina le ni zmogla in se je v njej enostavno izgubljala. Zato je posrečena trditev, da se mora učenec učiti mnogo tega, kar je smel marsikateri njegov učitelj zaradi svoje specializacije v enem predmetu že zdavnaj pozabiti. Vse te ugotovitve so bile merodajne ob sestavi novih učnih programov. Že v letošnjem letu imamo na šolah nove učne načrte, ki se preizkušajo. Razlikujejo se od prejšnjih, da predpisujejo in nakazujejo snov le v glavnih okvirih. Ti načrti omogočajo in tudi zahtevajo, da učitelj iz te nakazane snovi izbira sam najvažnejše in najprimernejše za pouk učencev na posameznih stopnjah. Na ta način ne bodo učenci več preobremenjeni z množino snovi.

Poleg teh čistih izobrazbenih namenov pa so naloge šole še mnogo globlje in obširnejše. Izražene so v samem zakonskem besedilu med osnovnimi načeli. V njih se vseskozi prepleta kot rdeča nit vzgajanje in razvoj otroka. Ta zahteva je bila sicer šoli postavljena tudi prej, vendar je bil pritisk same snovne izobrazbe tolik, da sta bila vzgoja in vsestransko razvijanje otroka povsem odrinjena na stranski tir. Današnja družbena ureditev pa zahteva človeka s povsem drugimi kvalitetami. Razmah gospodarstva, dvig industrije, civilizacije in kulture zahtevajo strokovno sposobne ljudi. Istočasno pa zahteva socialistično družbeno upravljanje, da bodi naš delovni človek proizvajalec in upravljavec. Zato mora dati tudi šola že mlademu človeku vse to pri vzgojnem delu, da bo pozneje v poklicnem delu zmogel uspešno opraviti svoje družbene naloge. Delovni človek ima vse pravice do kulturnih dobrin, ki so bile v prejšnjem družbenem redu privilegij vladajočega razreda. Da bo naš delovni človek resnično in praktično dosegel to vsestransko razvito stopnjo svoje osebnosti, so šoli dane nove naloge v estetski, glasbeni, likovni, zdravstveni, telesni, gospodarski in tehnični vzgoji.

Nujne so spremembe v samem učnem in vzgojnem procesu in notranjem šolskem življenju. Dosedanji učni in vzgojni sistem je zastarel. Ako trdimo, da gradimo socializem in da je v njem bistvena skrb za človeka in njegovo boljše življenje, mora ta misel prodrati tudi v šolo. Zato šola ne more temeljiti na nekdanjih administrativnih in disciplinskih ukrepih, po katerih naj izhaja iz šole človek, prepojen z brez-pogojno poslušnostjo in pokorščino. Vzdušje naše reformirane šole mora biti grajeno na osnovah socialističnega humanizma. Tako vzdušje bo porok, da bo nova generacija notranje sproščena, polna ustvarjalnega poleta za dvig v gospodarstvu, kulturi in morali. Zato trdimo, da učence v šoli ne more biti samo predmet in pasivni element, ki ga samovoljno dresiramo, ampak živo bitje, ki po svoji zmogljivosti aktivno sodeluje in soustvarja pri učnem in vzgojnem procesu. Pri tem morajo biti upoštevana otrokova osebna nagnjenja in stremjenja, ki naj bodo usmerjena k smotrom družbenega napredka. Zato bo treba pregnati puščobo in dolgčas, ki vlada ob dosedanjih učnih oblikah predavanja, učenja na pamet in spominskega obnavljanja snovi. Uvesti bomo morali take učne oblike, po katerih bo sleherni učencev aktivno sodeloval in postajal samostojen sodelavec. V ta namen bo šola uporabljala moderne učne pripomočke, razne projektorje, flanelografe, peskovnike, reliefe, radio, modele in aparate. Potrebne so šolske delavnice in zemljišča za praktično potrditev dognanj teoretičnega pouka. Velikega pomena so tudi svobodne dejavnosti učencev v raznih krožkih, tehničnih klubih in šolskih zadrugah v izvenšolskem času. V šolo mora prodrati nova pedagoška misel in praksa življenjske šole.

Dejstvo je, da za vse to predvideno delo učiteljstvo še ni tako pripravljeno, da bi lahko pričelo nemoteno izvajati učno vzgojno delo po načelih šolske reforme. Zavedati se moramo, da je prihajalo učiteljstvo iz prav tako zastarelih šol in ni dobilo v njih tiste vzgoje, ki bi bila potrebna za novo pedagoško delo. Zato so nekateri ugovarjali, da pričnimo z reformo takrat, ko bo poleg ostalih pogojev izpolnjen tudi pogoj usposobljenega učiteljstva. Vendar je tako nastala bojazen, da se zavleče izboljšanje šolskega dela v nedogled. Iz tega vzroka je zmagala zahteva, naj se prične izvajati reforma najprej v prvih razredih obvezne šole in se postopoma nadaljuje navzgor. Učiteljstvo naj se postopoma sproti pripravlja za novo delo v krajših in daljših tečajih, seminarjih, posvetovanjih, v ožjem ali širšem obsegu občine, okraja in republike. Organizirani so že posamezni poizkusni in hospitacijski razredi in šole. Vse to je vzbudilo živahno vrenje med učiteljstvom, katerega precejšnji del se zaveda, da bo glavno breme vsega reformnega dela le naloženo na njegova ramena. To delo ne bo izpeljano čez noč, še manj s samimi administrativnimi ukrepi. Zahtevalo bo časa in naporov, ker je to dolgotrajni proces, katerega uspehi bodo vidni šele v bodočnosti. Že danes pa lahko trdimo, da današnje učiteljstvo vsega tega dela samo ne bo zmoglo. Vsaj v prvem času bo potrebnih mnogo izvenšolskih sodelavcev, če hočemo opraviti naloge, ki jih zahtevajo mnogi novi predmeti tehničnega in gospodarskega pouka.

V našem družbenem redu ima vsak mladi državljan enako pravico do šolanja. Nastaja vprašanje, kako naj zagotovimo to pravico slehernemu našemu otroku vsaj v obvezni šoli in mu omogočimo, da doseže predpisano osnovno izobrazbo in vzgojo. V naših gospodarskih razmerah dejansko ne moremo izvesti programa osemletne obvezne šole na vsaki šoli. Tudi pri še tako visoko razvitem gospodarstvu in visoki življenjski ravni bi bilo tudi pedagoško negospodarsko, da bi bila vsaka šola po svojem programu osemletna. Kajti če hočemo, da bo šola uspešno rasla in napredovala, bo moral tudi njen glavni tvorec — učitelj — rasti in napredovati. Vemo pa, da je rast in napredek slehernega posameznika možen le v primerni skupnosti ali kolektivu sodelavcev, s katerimi so možna pogosta posvetovanja, iskanje novih vzpodbud, posredovanje izkušenj in izsledkov. Vsega tega na majhni šoli ni in so njeni učitelji zaradi osamljenosti v nevarnosti, da zaostajajo, postajajo okoreli in šablonski. Zato je v našem šolstvu stalna težnja, da bi imeli čim manj šol z enim ali dvema oddelkoma. Še danes je to nerešena zadeva, ki bo kot v preteklosti zavirala tudi v bodoče učno vzgojno delo predvsem v hribovitih predelih.

To dejstvo je bilo treba upoštevati pri določevanju tako imenovane šolske mreže. V škofjeloški občini sta določeni dve *osemletni osnovni šoli*, v Škofji Loki in na Trati, kot matični šoli. Osnovna šola v Gabrku naj bi bila podružnična šola škofjeloške matične šole, osnovna šola v Retečah pa podružnična šola traške matične šole. Ker pa osnovna šola na Trati nima primernih šolskih prostorov, je tudi ta šola z reteško šolo vred podružnična šola škofjeloške šole. V podružničnih šolah naj bi obiskovali učenci pouk do 4. razreda, nakar bi prešli v 5. razred matične šole. Ta meja je bila postavljena, ker se prično v 5. razredu učiti učenci tujega jezika.

Na škofjeloško šolo prihajajo delno tudi učenci iz Zabnice, ki imajo svojo matično šolo v Stražišču. Podobno odhaja del učencev iz reteške šole v St. Vid, prav tako pa se stalno večja število učencev, ki prihajajo iz obeh dolin v Škofjo Loko. Točno določene meje med šolskimi okoliši ne bo nikoli mogoče določiti, ker so poleg zemljepisnih razmer še drugi razlogi, ki povzročajo prehode učencev na sosednje šole. Navsezadnje so v ožjem okolišu škofjeloške šole tudi učenci, ki zaradi oddaljenosti ne morejo redno prihajati vsak dan v šolo. To so učenci tako imenovanih gorskih oddelkov iz območja Breznice, Ožbolta in Križne gore.

Osnovna šola v Retečah

Zaradi majhnega števila teh učencev je bila odpravljena šola pri Ožboltu, sedaj pa že tudi nekateri oddelki na škofjeloški šoli. Kako torej zagotoviti tem učencem, kakor tudi učencem iz Gabrka in Reteč reden obisk šole, ki ne bo ogrožal njihovega zdravstvenega stanja, je še vedno nerešeno vprašanje. Teoretično je možna dvojna rešitev. Prva rešitev bi bil delni prevoz teh učencev z avtobusi, vendar pa bi bili otroci še vedno primorani del hribovskih poti prehoditi peš. Avtobusni prevoz bi materialno ne obremenil staršev ali občine tako občutno, če bi istočasno služil tudi za prevoz delavstva v tovarne. Na vsak način pa je ta rešitev dokaj cenejša in tudi pedagoško rentabilnejša, kot da bi del učencev še vedno ostajal na podružničnih šolah in ne mogel doseči predvidevanega osnovnega šolskega uspeha. Tako rešitev poznajo tudi v mnogih državah z višjim življenjskim standardom, ki kljub temu nimajo obveznega šolstva razvitega na vseh manjših šolah, ker je to zanje neekonomsko. Možna bi bila tudi druga rešitev, da prehajajo oddaljeni otroci v internat. Vendar bi to občutno zvišalo stroške šolanja v obveznih šolah, vrhu tega pa bi odtrgali otroke iz domačega okolja, kar ni najbolj vzgojno in bi verjetno zadelo na precejšen odpor kmečkega prebivalstva. Verjetno bi bila taka rešitev nujna le za manjši del otrok v obeh dolinah. Za take otroke bi bilo potrebno ugotoviti, kje naj bi s čim manjšimi stroški ustanovili tak internat. Možen bi bil internat za vsako dolino posebej ali skupni internat v Škofji Loki.

Otroški vrtec predvideva novi šolski zakon kot potrebno predšolsko ustanovo. Ugotovljeno je, da se vzgoja in izobrazba ne pričinja v obvezni šoli, ampak so prav predšolska leta najbolj odločilna, kakšen bo človek na svoji življenjski poti. Pri nas je do sedaj prav to vzgojno delo najmanj urejeno in najbolj zanemarjeno. Vedno bolj

Osnovna šola v Gabrku

opažamo, da prihajajo mnogi otroci v šolo oškodovani, da so dobivali v rani mladosti mnoge udarce, ki so usodno vplivali na njihov nadaljnji razvoj. Vedno več bomo imeli otrok, ki so zaradi zaposlenosti staršev v proizvodnji ali zaradi neurejenih družinskih razmer v predšolski dobi prepuščeni samim sebi in zato čustveno in razumsko oškodovani, kar zavira nemoteni razvoj v šolski dobi in bodo vidne posledice tudi še pozneje. Ustanovitev predšolskih vzgojnih ustanov bi zahtevala visoke materialne stroške in pa veliko število usposobljenih ljudi za

delo v teh zavodih. Ker smo prepričani, da v doglednem času tega ne moremo izvesti, bodo morala pričeti z delom vsaj zavetišča za predšolske otroke. Za ureditev teh zavetišč je nujno dolžna skrbeti stanovanjska skupnost in družbene organizacije. Že danes bi jih morali imeti v Škofji Loki in na Trati.

Strokovne šole dobivajo v našem družbenem in gospodarskem življenju vedno večji pomen in je vse večja zahteva, da se pomnoži število takih šol. Danes imamo v Škofji Loki vajensko šolo za razne stroke. Izgledi za njeno bodočnost so dokaj nejasni. Ugotovitve, ki so se pojavile ob razpravah o reformi šole, imajo te vrste strokovnih šol za najmanj uspešne. Strokovne potrebe v posameznih obrtnih dejavnostih usmerjajo vajenske šole v ožje specializirane šole za posamezne poklice. Zato se množi število tako imenovanih periodičnih šol, katere obiskujejo vajenci neprekinjeno tri mesece, nakar se vračajo k delu v delavnice. Zato tudi število učencev v vajenski šoli v Škofji Loki stalno pada in je že nevarnost, da bo ostala brez njih. Podobna znamenja je videti pri vseh takšnih vajenskih šolah. Poleg tega velja zanje isto kot za obvezne šole, namreč da ima majhna vajenska šola premalo izgledov, da bi lahko uspešno opravljala svoje pedagoško delo. Učno osebje je na takih šolah predvsem honorarno in se zaradi tega, ker je slabše plačano za strokovni pouk na šoli kot pa v proizvodnji za svoje delo, hitro menjava. Zato nima potrebnega stika z mladino, niti se ne more povsem vživeti v šolsko delo. Da zagotovimo obstoj neke strokovne šole v Škofji Loki, bi bilo treba ustanoviti periodično šolo za kovinsko stroko in pritegniti vanjo dovolj učencev iz okolice ter ji zagotoviti primerno število stalnega zaposlenega učnega osebja. Morda bo treba zaradi potreb v kovinski industriji ustanoviti višjo stopnjo strokovne šole, industrijsko kovinarsko šolo. O tem vprašanju je bilo sicer že nekaj predlogov, vendar je treba najprej izdelati načrt, v katerem bodo prikazani dejanski pogoji za tako šolo glede kraja in njenega obsega. S to šolo je tesno povezano spet vprašanje prevozov in internatov.

Sola za vajence v lesni industriji na Trati je periodična in prihajajo vanjo vajenci iz vse Slovenije. Po dosedanjih izgledih ima ta šola pogoje, da se bo razvila v krepko šolsko ustanovo in bo lahko razširila svoje delovanje, če bo dobila primerne prostore za pouk in za internat.

Gimnazija bo imela po izvedeni reformi 4 razrede v štirih oddelkih. O gimnaziji, predvsem o njenem obstoju se je že mnogo razpravljalo. Njen obstoj je zagotovljen, vendar odvisen, če bo dovolj dijakov, kajti vidno je, da narašča število dijakov, ki prehajajo po obvezni šoli v strokovne šole, manjša pa se štok na višjo gimnazijo. Ta pojav je razumljiv, ker dijak po končani strokovni šoli lahko izbira ali pot v poklic ali na visoko šolo, medtem ko je gimnazija še vedno splošno izobraževalna šola in ne pripravlja mladih ljudi za čisto določeni poklice, čeprav bo tudi gimnazija uvedla nekatere praktične predmete (strojepis, knjigovodstvo itd.), česar prej ni imela. Ker je naša gimnazija po svojem obsegu majhna ustanova, veljajo tudi zanje iste ugotovitve kot za ostale. Na njej poučujejo profesorji, ki so specializirani večinoma za en sam predmet. Število učnih ur za tak posamezni predmet pa je nizko in se bo pojavilo kot problem vprašanje nameščanja profesorskih učnih moči in opravljanja pouka. V skrajnem primeru, če bi število dijakov na gimnaziji padlo tako nizko, da bi bil v nevarnosti njen obstoj, bo treba uvesti prevoz preostalih dijakov na neko sosednjo gimnazijo.

Pomožna šola ima poseben pomen, ker sprejema učence, ki so duševno toliko oškodovani, da ne morejo napredovati v normalnih razredih. Njeno območje bi se moralo razširiti tudi na obe dolini, ki vsaj v doglednem času ne bosta mogli imeti takih šol. Tu bodo nujno nastopile težave, ki jih ne bo mogoče premostiti s prevozi in bo le treba iskati rešitve z internatom. Na vsak način pa je treba za uspešno delo šolo razširiti vsaj v dvooddelčno.

Nižja glasbena šola ima danes podobne težave kot ostale šole, ki so premajhne. Poleg nje pa obstaja za glasbeno vzgojo še posebna šola pri DPD Svobodi. Morda bi le kazalo, da se oba zavoda združita in da se pritegnejo k pouku kvalificirani učitelji, ki bodo notranje po enotnih načelih vzgajali mladino za tiste cilje, ki jih poudarja razprava o reformi šole.

Dijaški dom je ustanova, ki je tesno povezana z rastjo in napredkom naših šol in naše mladine. Že v današnjih razmerah je dom premajhen in nima potrebnih vzgojiteljev, ki bi opravljali njegove naloge. Zato bo potrebna razširitev doma na več skupin, v katerih bi bili učenci posameznih stopenj šol, kot smo jih navajali spredaj. Za take posamezne skupine bodo potrebni vzgojitelji, ki bodo poznali ustroj in notranje življenje šol. Poleg tega bodo morali imeti pedagoške sposobnosti in prizadev-

nost, da ne bo dijaški dom samo socialna ustanova, ampak dom, v katerem se mladi ljudje vzgajajo za današnjo družbeno stvarnost.

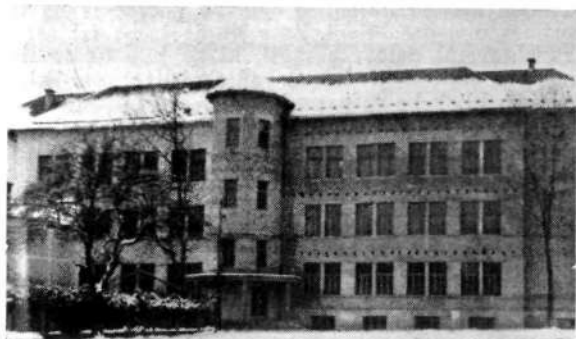
Vsi ti načrti bodo izvedljivi le, če bo šolstvo dobivalo potrebno oporo in pomoč vse družbe. Tudi materialno vprašanje, ki ga more reševati le celotna družba, je važno za razvoj šol. Investicije, ki jih daje in jih bo dajala družba za vzgojo in izobrazbo mladine, se ne obrestujejo vidno in takoj ter so zato mnogokrat predmet dolgotrajnih razprav. Prepričan pa sem, da so te naložbe ob zdravem sodelovanju vseh činiteljev naše družbe najbolj rentabilne. V današnjem družbenem redu je bistvo socializma končno le skrb za človeka, tembolj pa velja to za mladega človeka, ki je najbolj dragocena dediščina človeške družbe. Kakršen bo posameznik, takšna bo celotna družba. Vse gospodarstvo, vsa proizvodnja in vsa kultura je odvisna od dejavnosti posameznikov v človeški skupnosti. Ker gre mladina vrsto let skozi šole, ki so zato važen in odločilen činitelj pri izobraževanju in razvijanju človeka, bo morala šola kot družbena ustanova imeti močno materialno in moralno oporo. Noben posameznik in nobena skupnost ne more ustvarjati in prispevati za družbo brez nje ali mimo nje. Če pa hočemo utrditi družbeno vlogo šole, mora ta delovati v ozkem sodelovanju z družbo v duhu socialističnega humanizma.

Janko Kokalj

O DELU ŠKOFJELOŠKE GIMNAZIJE

Škofjeloška gimnazija je v šolskem letu 1953/54 v počastitev otvoritve novega šolskega poslopja izdala Poročilo. Prvi odstavek v članku Otvoritev novega gimnazijskega poslopja pripoveduje: »Ob navzočnosti mladine, številnih njenih ljubiteljev in predstavnikov oblasti ter vojske je v nedeljo, 25. oktobra 1953, minister Zihel Boris izročil novozgrajeni del gimnazije svojem namenu. Po odigrani himni je predsednik LOMO tov. Ivan Brodar toplo pozdravil navzočega rojaka in iniciatorja nove šole tov. ministra Borisa Zihelra, dalje predsednika OLO Kranj tov. Mirana Košmelja, komandanta škofjeloške garnizije tov. polkovnika Bogdana Trgovčeviča, profesorski zbor, vso mladino in ostale goste.« Tovariš Zihel pa je v svojem govoru poudaril: »V naši domovini potrebujemo ne le tehnično izobraženih ljudi, ampak ljudi z visoko ravnijo izobrazbe. Tako izobrazbo pa dajejo ravno gimnazije, zato je naša želja: Kar največ srednjih šol splošnoizobraževalnega tipa, kar največ gimnazij, ki bodo vzgajale enovitega, razgledanega človeka, ki bo mogel reševati tudi najbolj zapletene naloge.« In škofjeloška gimnazija je poslala v šolskem letu 1957/58 na široko življenjsko pot četrto generacijo maturantov.

Iz zgodovine šolstva v Škofji Loki nam je znano, da je prosvetna tradicija tega mesta stara, saj segajo najstarejši pisani sledovi o loški šoli v 13. stoletje. Od više organiziranih šol je v historiatu omeniti ustanovitev meščanske šole v šolskem letu 1952/53. Posebno mesto so zavzemale samostanske šole. Uršulinke so imele poleg osnovnih in meščanske šole tudi učiteljske in razne trgovske, kmetijske in gospodinjске tečaje. V času okupacije je bil slovenski šolski pouk ukinjen. Ob osvoboditvi leta 1945, ko je bila naša prosveta postavljena pred odgovorno nalogo, da nadoknadi izgubljeni učni čas pri mladini, sta se ločeni deški in dekliški osnovni šoli združili, namesto meščanske šole pa se je v Loki ustanovila gimnazija. Prvi razred višje gimnazije je bil uveden v šolskem letu 1950/51 in z dotokom dijakov je rasla potreba po lastni zgradbi. Stavba osnovne šole je postajala premajhna. Dobra volja prosvetnih delavcev in javnih oblasti, ki so zagotovile kredite, prostovoljno delo dijakov in pa loških meščanov so uresničili želje vseh: k stavbi osnovne šole

Gimnazija v Škofji Loki